

Lipiec, Dariusz

Apostolat rodziny chrześcijańskiej w dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego (1991-1999)

Studia Teologiczne 22, 113-131

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. DARIUSZ LIPIEC

APOSTOLAT RODZINY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ W DOKUMENTACH II POLSKIEGO SYNODU PLENARNEGO (1991-1999)

Treść: Wstęp; 1. Podstawy apostolatu rodziny chrześcijańskiej; 2. Podmiot apostolatu rodziny; 3. Rodzina przedmiotem apostolatu rodziny; 4. Apostolat społeczny rodziny chrześcijańskiej; Zakończenie.

Wstęp

Rodzina zajmuje poczesne miejsce w dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego. Umieszczenie zagadnień dotyczących życia małżeńskiego i rodzinnego na drugim miejscu w kolejności publikowanych dokumentów, zaraz po zagadnieniach wstępnych, uzasadniających zwołanie Synodu Plenarnego i wprowadzających w problematykę jego prac, świadczy dobitnie, że ojcowie synodalni przywiązywali dużą wagę do roli rodziny w życiu Kościoła i społeczności ludzkiej. Na ważkość tę, zdaniem ojców synodalnych, wpłynęły przyczyny zarówno natury naturalnej, jak i nadprzyrodzonej. Przyczyny naturalne wynikają z faktu, że powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie dotyczy zdecydowanej większości chrześcijan. Z kolei u źródła przyczyn nadprzyrodzonych stoi przekonanie, że rodzina tak głęboko wpisana jest w tajemnicę komunii kościelnej, iż stała się ona uczestnikiem zbawczego pośrednictwa Kościoła.

Ojcowie synodalni podkreślają nadprzyrodzony aspekt życia małżeńskiego i rodzinnego precyzując pojęcie rodziny mianem chrześcijańskiej. Widoczne jest to szczególnie przy omawianiu istoty małżeństwa oraz natury i zadań rodziny. Małżeństwo nazwane zostało chrześcijańskim, a rodzina chrześcijańską. Chrześcijaństwo małżeństwa i rodziny nie jest ich cechą zewnętrzną, lecz wnika w ich istotę, naturę i zadania, decydując o ich „nowości” i odrębności od związków i wspólnot opartych jedynie na więziach naturalnych.

1. Podstawy apostołatu rodziny chrześcijańskiej

Jako zasadnicza podstawa funkcjonowania rodziny chrześcijańskiej uznawany jest sakrament małżeństwa. Sprawia on, że złączeni nim małżonkowie uczestniczą w rzeczywistości nadprzyrodzonej, a mianowicie w przymierzu Chrystusa i Kościoła. Włączają oni zatem swoją ludzką, naturalną miłość w miłość Bożą, która przenika ich samych oraz więź miłości wiążącą ich ze sobą.

Sakramentalność małżeństwa chrześcijańskiego sprawia, że zostaje ono włączone w odwieczny plan Boga względem człowieka. Według tego planu, małżeństwo i rodzina zapoczątkowane na mocy tego sakramentu mają odzwierciedlać przymierze, jakie Bóg zawarł ze swoim ludem. Przymierze małżeńskie i wspólnota rodzinna mają być odbiciem wspólnoty bosko-ludzkiej, jaką jest Kościół. Sakrament małżeństwa ma zatem charakter eklezjalny: Kościół jest wzorem dla małżeństwa. Jednocześnie też Kościół jest terenem, na którym małżeństwo jest zawierane. Kościół jako prasakrament stanowi środowisko dla zawierania i realizowania małżeństwa i rodziny, ponieważ przez niego obie wspólnoty otrzymują od Boga konieczną łaskę. Z drugiej też strony przez charakter sakramentalny małżeństwo i biorąca z niego początek rodzina wszczepiane są w Kościół, przez co również wyraża się i realizuje ich eklezjalny charakter.¹

Członkami kościelnej wspólnoty małżonkowie stają się jednak wcześniej. Stają się nimi przez wiarę i sakramenty inicjacji chrześcijańskiej. Jest to druga z ważnych podstaw, na których opiera się apostołskie zaangażowanie rodziny chrześcijańskiej. Chrześcijańska nowość płynąca z wiary i sakramentów inicjacji polega na tym, że człowiek staje się jak gdyby nowym stwórczeniem. Zostaje on oczyszczony z grzechu łaską Chrystusa umierającego na krzyżu oraz wraz z Nim zmartwychwstaje do nowego życia. Życie chrześcijanina opiera się na wszczępieniu w życie Trójcy Świętej, polegającym na wymianie miłości między Ojcem, Synem i Duchem Świętym.

Wszczępienie i udział chrześcijanina w życiu wewnątrztrynitarnym posiada aspekt eklezjalny. Stając się dzieckiem Ojca chrześcijanin nabywa godność dziecka Bożego, jednocząc się z Chrystusem jednoczy się także z Jego mistycznym Ciałem – Kościołem; stając się świętą Ducha Świętego otwiera się na proces uświęcania oraz na róż-

¹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 10*. W: II Polski Synod Plenarny. Poznań 2001 s. 33; por. B. MIERZWIŃSKI, J. WILK, R. BIELEŃ. *Duszpasterstwo rodzin*. W: *Teologia pastoralna t. 2. Teologia pastoralna szczegółowa*. Red. R. Kamiński. Lublin 2002, s. 403-404.

norakie dary charyzmatyczne, darowane mu dla dobra wspólnoty kościelnej. Przez wiarę i chrzest chrześcijanin zostaje zatem uzdolniony do budowania wspólnoty Kościoła.²

Przez chrzest chrześcijanin zostaje włączony w potrójny urząd Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla. Świecki katolik otrzymuje uczestnictwo w powszechnym kapłaństwie wiernych, które realizuje zgodnie ze swoim świeckim charakterem, kierującym go do świata.

Udział w urzędzie nauczycielskim Chrystusa i Kościoła polega na dawaniu świadectwa chrześcijańskiego życia przepowiadaniu Królestwa Bożego słowem. Do takiego uczestnictwa katolicy świeccy zostali uzdolnieni poprzez zmysł wiary i łaskę słowa, a jednocześnie zobowiązani do odważnego jego sprawowania. Skarbu wiary nie można zatrzymywać dla siebie; wszyscy bowiem ludzie powołani zostali do zbawienia i komunii z Bogiem.

Dokumenty synodalne przywiązują wagę do obowiązku składania świadectwa chrześcijańskiego życia i pełnienia dobrych czynów w duchu nadprzyrodzonym. Mają one moc przyciągania ludzi do Boga i do wiary. Świadectwo życia i dobre czyny mają znaczenie w życiu codziennym, społecznym, a zwłaszcza w życiu małżeńskim i rodzinnym. Rodzina bowiem uznawana jest za szkołę apostołstwa chrześcijańskiego, ponieważ małżonkowie wezwani są do dawania świadectwa wiary i miłości względem siebie nawzajem oraz względem swoich dzieci.

Obok świadectwa chrześcijańskiego życia świeccy, także małżonkowie i rodzice, mają za zadanie głosić Ewangelię także słowem. Głoszenie to może odbywać się w ramach ścisłej współpracy z duchowieństwem, w ramach apostołskich i duszpasterskich inicjatyw Kościoła. Przede wszystkim jednak chodzi tu o głoszenie w „zwykłych warunkach właściwych światu” (KK 35). Tam jest ono szczególnie aktualne i szczególnie skuteczne. W warunkach, kiedy tylko w ten sposób ludzie mogą usłyszeć Ewangelię, głoszenie przez świeckich jest formą konieczną.³

Udział ludzi świeckich w kapłańskiej misji Chrystusa oznacza z kolei uczestnictwo w Jego ofierze krzyżowej i składanie wraz z Nim samych siebie. Ponadto oznacza on udział w uświęcaniu świata przez

² *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich nr 5.* W: II PSP s. 144-145; por. E. WERON. *Apostolstwo katolickie.* Poznań 1987 s. 108.

³ *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich nr 10.* W: II PSP s. 146-147; por. J. AUGUSTYN. *Wprowadzenie dziecka w życie duchowe.* W: *Dojrzewanie do życia w miłości.* Red. J. Augustyn. Kraków 2000 s. 169-170.

Zbawiciela. W łączności z Chrystusem świeccy ofiarowują swoje życie i działalność. Na działalność tę składa się całokształt świeckiego życia, czyli codzienne zajęcia, praca, wypoczynek, modlitwa, zaangażowanie apostołskie, znoszone z cierpliwością problemy i cierpienie. Jak podają dokumenty synodalne, wszystkie te czynności składają się na życie małżeńskie i rodzinne. Z tego też względu w misji uświęcania w sposób szczególny uczestniczą rodzice, wiodący swe życie małżeńskie i podejmujący zadanie wychowanie swego potomstwa. Warunkiem jednak, by tak rozumiane życie w małżeństwie i w rodzinie miało wartość ofiary musi mieć ono charakter trynitarny. Musi być ono w sposób świadomy i dobrowolny ofiarowane Ojcu, w zjednoczeniu z Chrystusem i Jego Mistycznym Ciałem w Eucharystycznej Ofierze, w Duchu Świętym, który każe ofiarować to, co najlepsze.⁴

Udział laikatu w misji królewskiej Chrystusa, jak podają dokumenty synodalne, polega natomiast na poddawaniu świata pod panowanie Boga. Oznacza to, że świeccy mają za zadanie uzdrawianie struktur i stosunków społecznych w taki sposób, aby skłaniały one do życia według cnót i zasad chrześcijańskich, nie zaś do praktykowania zła i życia w grzechu. W ten sposób katolicy mają sprawić, że świat zostanie przepojony duchem chrześcijańskim i odzyska swą pierwotną wartość otrzymaną od Boga w akcie stworzenia. Zadania te powinni oni wypełniać w łączności z Chrystusem Królem, który przyciąga wszystko do siebie i poddaje swemu panowaniu. Wtedy mają oni uczestnictwo w sprawowaniu przez Chrystusa władzy nad światem.

Wykonywanie misji królewskiej wymaga od ludzi świeckich uczestnictwa zarówno we wspólnocie Kościoła, jak i w społeczności ludzkiej. Obowiązki wynikające z tego dwojakiego uczestnictwa powinni oni wykonywać w duchu służby, tak aby łączyć je ze sobą harmonijnie. Postawa taka wymaga także posłuszeństwa Bogu w świadomym budowaniu Jego Królestwa na ziemi.⁵

Chociaż dokumenty synodalne nie odnoszą realizacji misji królewskiej do życia małżeńskiego i rodzinnego, to wydaje się, że jest ono terenem jej urzeczywistniania. Zawiera się ono w rzeczywistości ludzkiej, którą nazywają one „strukturami i stosunkami społecznymi”, „warunkami życia”, „działami ludzkimi” i kiedy mówią o „każdej sprawie doczesnej”.

⁴ *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich nr 9*. W: II PSP s. 146; por. I. CELARY. *Liturgia domowego Kościoła*. W: *Naśladować Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2003/2004*. Red. P. Kurzela, A. Liskowacka. Katowice 2003 s. 287-288.

⁵ *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich nr 11*. W II PSP s. 147; por. E. WERON. *Laikat i apostołstwo*. Poznań 1999 s. 49-50.

Włączeni we wspólnotę Kościoła przez wiarę, sakramenty inicjacji chrześcijańskiej ludzie świeccy budują rodzinę, która przez sakrament małżeństwa staje się Kościołem domowym. Według dokumentów synodalnych, rodzina jest Kościołem domowym z tego powodu, że jest ona naturalnym środowiskiem do uobecniania Kościoła oraz dlatego, że została ona powołana do budowy Królestwa Bożego w dziejach ludzkich.⁶

Kościół domowy jest ze swej natury wspólnotą, której członkowie dążą do świętości. Uświęcanie siebie przez członków rodziny następuje poprzez jednoczenie się z Bogiem w codziennej realizacji powołania i wypełniania swoich obowiązków. Ponadto uświęcania następuje przez wspólną modlitwę, świętowanie, chrześcijański wystrój domu, wspólne posiłki oraz gościnność, sąsiedzka pomoc i troskę o dzieci chrzestne.⁷ Wszystkie te czynności nie tylko uświęcają rodzinę i jej członków. W aspekcie zewnętrznym mają one wartość apostołską. Stanowią one świadectwo chrześcijańskiego życia w rodzinie, które pociągają inne rodziny do naśladowania.

2. Podmiot apostołatu rodziny

Analiza dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego wskazuje, że podmiot apostołatu rodziny rozumiany jest wielorako. Podmiotem działalności apostołskiej jest rodzina chrześcijańska rozumiana jako wspólnota osób, a także podmiotem są członkowie rodziny. W drugim wypadku można mówić o wielu różnych podmiotach apostołatu, ponieważ różnym członkom rodziny przypisane zostały różnorakie, często odrębne, zadania apostołskie oraz różnorodny jest teren realizacji przez nie apostołatu.

Apostolat rodziny jako wspólnoty osób pojmowany jest w kontekście jej bytowania i funkcjonowania jako Kościoła domowego. Wspólnota rodzinna jest więc wspólnotą ewangelizującą, uświęcającą i posługującą. Swoje funkcje realizuje ona zarówno względem siebie samej, jak i środowiska, w którym żyje. Głosi ona Słowo Boże, które wcześniej sama przyjęła, i które w niej się rozwija. Jako wspólnota, rodzina chrześcijańska jest pierwszym podmiotem katechezy. Jej wysiłkom towarzyszy skuteczność, zwłaszcza wtedy, gdy inni proszą o głoszenie Ewangelii.

⁶ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 11.* W: II PSP, s. 33.

⁷ *Tamże nr 12.* W: II PSP s. 34; por. także: R. KUNICKI. *Znaczenie rodziny w religijnym wychowaniu dzieci.* HD 47:1978 nr 4, s. 260-261.

Rodzina jest wspólnotą uświęcającą, ponieważ sakrament małżeństwa, na którym się opiera jest gruntem, który inspiruje, inicjuje i jest środkiem uświęcającym samą rodzinę, a przez nią otaczający świat. Innymi środkami służącymi rodzinie do działalności uświęcającej są: modlitwa rodzinna, obchodzenie świąt religijnych i rodzinnych oraz wspólne dzwiganie codziennego krzyża i jego ofiarowywanie.

Rodzina jest wspólnotą służebną i posługującą, ponieważ buduje się poprzez przezwyciężanie ducha egoizmu wyrażającego się, na przykład, w zazdrości, nienawiści, niewierności, niezgodzie. Postawa służebna wyraża się także poprzez gotowość pomocy wzajemnej członków rodziny oraz rodziny wobec otaczającego ją świata.⁸

Wszystkie te wskazania synodalne, które odnoszą się do wspólnoty osób, odnoszą się także do poszczególnych jej członków. Wprawdzie różni członkowie rodziny mają różne możliwości lub ograniczenia w ich wypełnianiu, to jednak żaden z nich nie może się czuć z nich zwolniony. W dokumentach synodalnych znajdują się wskazania odnoszące się do poszczególnych członków, które specyfikują i precyzują ich apostołat.

Spośród członków rodziny, jako podmiot działalności apostołskiej, dokumenty synodalne wyróżniają małżonków. Oni bowiem stanowią wspólnotę małżeńską, a po przyjściu na świat potomstwa dają podstawę do budowania wspólnoty rodzinnej. Małżonkowie to mężczyzna i kobieta, którzy przyjęli sakrament małżeństwa. Między nimi istnieje więź, która oparta jest na naturalnej, ludzkiej miłości. W sakramencie małżeństwa wyrażają oni zgodę, świadomą i dobrowolną, wzajemnego oddania się sobie. Oddanie to ma charakter głęboko personalistyczny. Jest to nie tylko akt oddania dokonany przez osoby i dla osoby, ale przedmiotem daru jest osoba. Darowanie siebie w wolnym akcie oddania jest znakiem autentycznej miłości między małżonkami.⁹

Nieustanne obdarowywanie siebie taką miłością prowadzi do coraz większego pogłębiania i zacieśniania jedności małżeńskiej. Z tego względu miłość istniejąca między małżonkami cechuje się jednością i wyłącznością. Oznacza to, że przyrzekając sobie miłość, wierność i uczciwość małżeńską do śmierci dają podstawy do prawidłowego funkcjonowania ich małżeństwa i rodziny. Jedność i nierozzerwalność

⁸ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 11*. W: II PSP, s. 33; por. S. CICHY. *Niedziela w rodzinie*. RBL 34:1981 nr 1, s. 45-46.

⁹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 5*. W: II PSP, s. 31; por. T. STYCZEŃ. *Człowiek darem. Na marginesie Jana Pawła II „teologii ciała”*. W: *Z badań nad rodziną*. Red. T. Kukulowicz. Lublin 1984, s. 44-46.

jawią się jako konieczny warunek do umożliwienia bezinteresownego złożenia i przyjęcia daru z siebie. Jest to także warunek trwania i rozwoju wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej.¹⁰

Małżonkowie są, według dokumentów synodalnych, osobami dojrzałymi. Dojrzałość ta odnosi się nie tylko do zdolności świadomego i wolnego udzielania i przyjmowania osoby ludzkiej jako daru, lecz także do zdolności przekazywania życia. Ujmując człowieka jako mężczyznę i kobietę, istoty stworzone przez Boga jako cielesno-duchowe, dokumenty Synodu dojrzałość rozumieją wielorako. Najpierw jako zdolność do fizycznego pożycia oraz do przekazywania życia potomstwu, a następnie jako zdolność do odpowiedzialnego kierowania swoją płodnością i pojmowania jej jako współpracy z Bogiem Stwórcą. Z tego wynika, że podkreślają one istotę małżeństwa jako wspólnoty opartej na naturalnym związku mężczyzny i kobiety, świadomych swojej tożsamości płciowej i umiejących wzajemnie obdarowywać się sobą w całości i integralności swego człowieczeństwa.¹¹

Rodzicielstwo sprawia, że małżonkowie stają się jak gdyby nowymi ludźmi. Już oczekiwanie na narodzenie się dziecka powoduje specyficzne zaangażowanie ich męskości i kobiecości oraz powoduje ich wewnętrzną przemianę. Zyskują oni niejako nową tożsamość. Nowo narodzony człowiek wprowadza nie tylko nowy ład w rodzinie, lecz przede wszystkim obdarowuje rodziców „świeżością człowieczeństwa”. Świadome rodzicielstwo i świadomość rodzicielstwa wpływa również na nowy rodzaj aktywności małżonków. Stają się oni podmiotami apostolatu nie tylko względem siebie nawzajem, lecz także względem dziecka. Ten nowy aspekt podmiotowości apostolskiej związany jest głównie z procesem wychowawczym, którego rodzice są głównym podmiotem.¹²

Podmiotem apostolatu są małżonkowie oddzielnie, jako mężczyzna i kobieta, jako mąż i żona oraz jako ojciec i matka. Różne są ich pozycje w małżeństwie i rodzinie, różne są także ich odniesienia do otaczającej rzeczywistości. Mają oni oddzielne zadania, które różnią się od siebie. Wynika to z odrębności i różnorodności ich powołania.

Według dokumentów synodalnych, mężczyzna w odniesieniu do swej żony odkrywa pełnię swej męskiej tożsamości oraz bogactwo

¹⁰ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 6.* W: II PSP s. 31; por. E. OZOROWSKI. *Małżeństwo jako komunია osób.* „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyń-Łomża” 20:2002, s. 50-52.

¹¹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 4.* W: II PSP s. 30-31.

¹² *Tamże nr 13.* W: II PSP s. 34; por. E. WERON. *Apostolska funkcja rodziny chrześcijańskiej.* HD 48:1979 nr 2, s. 137-138.

ludzkiej miłości, kiedy w całości powierza się jej i kiedy przyjmuje ją wraz z pełną odpowiedzialnością związaną z tym obdarowaniem. Mężczyzna ze swej strony podejmuje odpowiedzialność za zjednoczenie małżeńskie. Ma on mieć świadomość, że pożycie w małżeństwie ze swej natury otwarte jest na rodzicielstwo. Podejmowanie go oznacza zgodę na ewentualne przyjęcie nowego życia. Odpowiedzialność ta stawia go wobec Boga, żony, siebie samego i innych ludzi. Ojcowie synodalni podają, że ta odpowiedzialność dotyczy mężczyzny szczególnie, ponieważ on jest sprawcą rodzicielstwa.¹³

Mężczyzna, ojciec rodziny ukazany jest jako kapłan ogniska domowego. Obok swej żony, na mocy sakramentu chrztu i małżeństwa odpowiedzialny jest za życie religijne rodziny. W dokumentach synodalnych wymieniony jest on jako pierwszy spośród wszystkich członków rodziny, kiedy przedstawiane i omawiane są poszczególne osoby stanowiące rodzinę. Ojciec rodziny jawi się zatem jako pierwszy podmiot życia religijnego rodziny. Wydaje się, że to na nim spoczywa również główny ciężar odpowiedzialności za tę sferę życia. Mężczyzna - mąż i ojciec jest także pierwszym podmiotem apostolatu rodziny chrześcijańskiej. Jemu należy przypisać główny ciężar troski o ewangelizację, życie modlitewne, sakramentalne oraz troskę o realizację posługi chrześcijańskiej miłości. Do jego zadań apostołskich należy także przewodzenie w dawaniu świadectwa chrześcijańskiego życia.¹⁴

Dokumenty synodalne postrzegają małżeństwo chrześcijańskie jako związek partnerski, dlatego też uznają za właściwą postawę dzielenia między siebie przez męża i żonę różnorodnych obowiązków małżeńskich. Wskazują zdecydowanie na potrzebę podjęcia przez męża wielu obowiązków, które tradycyjnie uważane były za kobiece. Związane jest to z wieloma zajęciami wykonywanymi przez kobiety poza domem, a zwłaszcza z pracą zawodową, która w wielu wypadkach jest koniecznością.¹⁵

Dokumenty synodalne podkreślają również wychowawczą rolę ojca. Jego obecność jest konieczna w procesie wychowania. Przy nim

¹³ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 8*. W: II PSP s. 32; por. B. MIERZWIŃSKI. *Rola ojca w rodzinie*. „Communio” 26:1986 nr 6 s. 67-69.

¹⁴ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 11*. W: II PSP s. 33; por. H., Ch. JOYEUX. *Wychowanie do miłości*. W: *Dojrzewanie do miłości*. Red. J. Augustyn. Kraków 2000 s. 146-149.

¹⁵ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 35*. W: II PSP s. 41; por. S. DZIEKOŃSKI. *Naturalne podstawy wychowawczej funkcji rodziców*. „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyń-Łomża” 20:2002 s. 315-315.

dziecko kształtuje własną tożsamość. Jest dzięki temu bardziej odporne na zły wpływ świata i jego dewiacje.¹⁶

W dokumentach synodalnych małżeństwo rozumiane jest jako związek partnerski, co oznacza, że ich podmiotowość apostołską należy postrzegać w analogiczny sposób. Żona, tak jak mąż, uczestniczy w potrójnej misji Chrystusa. Jej podmiotowość i uczestnictwo w apostołacie różnicowane jest jednak przez fakt, iż jest ona kobietą i jako taka w małżeństwie jest ona żoną, a w rodzinie matką. Ojcowie synodálni omawiając podmiotowość apostołską żony i matki czynią to razem z omawianiem apostołskości męża i ojca. Jednakże zwracają oni szczególną uwagę na fakt rodzicielstwa macierzyństwa kobiety. Oczekują oni, że kobieta będzie otwarta na dar nowego życia. Chrześcijańska żona postrzega rodzicielstwo w kategoriach wiary jako współpracę z Bogiem i misję w świecie. Odrzuca ona liberalny model małżeństwa i rodziny, w którym kobieta odczuwa lęk przed macierzyństwem, ponieważ narodziny kolejnego dziecka uważane są jako ciężar. W modelu tym seksualność traktuje się jako źródło przyjemności, zaś odpowiedzialność za rodzicielstwo sprowadza się do korzystania ze sposobów antykoncepcji. Kobieta, żona i matka jest zdolna do wypełniania apostołatu wtedy, gdy nie powoduje się egoizmem i chęcią wygodnego życia.¹⁷

Obok męża i żony – rodziców podmiotem apostołatu są dzieci. Już swoją obecnością wpływają życie codzienne i religijne rodziców. Poczęcie dziecka i perspektywa jego narodzin daje małżonkom nie tylko nową godność, lecz także stawia ich w gotowości wobec nowych wyzwań i obowiązków. Wzmaga poczucie odpowiedzialności za nowego człowieka, za jego życie i wychowanie. Czas oczekiwania na narodziny dziecka jest dla rodziców czasem dojrzewania nowej tożsamości i przygotowania do nowych obowiązków, także wielorakich zadań apostołskich.

Wraz z rodzicami dzieci stanowią domowy Kościół i uczestniczą w potrójnej misji Chrystusa. Mają one udział w głoszeniu Ewangelii oraz praktykują kapłaństwo chrzcielne. Uczestniczą one w życiu sakramentalnym rodziny, zwłaszcza w sprawowaniu Eucharystii, a także sakramentu pokuty i innych sakramentów. Biorą udział w uświęcającej działalności rodziny także poprzez życie modlitewne, szcze-

¹⁶ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 23*. W: II PSP s. 38; por. M. WOLIC-KI. *Ojciec a zaburzenia życia psychicznego u dzieci*. „Katecheta” 31:1987 nr 2 s. 52-57.

¹⁷ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 30*. W: II PSP s. 40; por. J. GUZDEK. *Rodzina szkołą przebaczenia i miłosierdzia*. „Sprawy Rodziny” 13:2000 nr 52 s. 92-93.

gólnie przez wspólną modlitwę rodzinną oraz przez świętowanie niedziel, świąt religijnych i rodzinnych. Uczą się ofiarowania swego życia Bogu ze wszystkimi jego trudnościami. Dzieci uczestniczą także w misji królewskiej Chrystusa przez realizację ducha służby. Chrześcijańską służbę realizują one najpierw wobec domowników, a następnie wobec innych ludzi, ze szczególnym uwzględnieniem chorych, ubogich i samotnych.¹⁸

Wśród zadań apostołskich, jakie posiadają dzieci w rodzinie na czoło wysuwają się te, które odnoszą się do rodzeństwa, zwłaszcza młodszego. Uczą one zasad życia opartych na Ewangelii, dają przykład gorliwości w modlitwie i pokazują umiejętność dzielenia się dobrami z braćmi i siostrami. Dzieci mają do spełnienia zadania apostołskie także w szkole i środowiskach rówieśniczych.¹⁹

Podmiotem apostołatu rodziny chrześcijańskiej są również dziadkowie. Uważani są oni za przekazicieli wiary i tradycji rodzinnej. Dbają oni bowiem o zachowanie dziedzictwa chrześcijańskiego oraz kształtowanie spuścizny własnej rodziny. Starają się oni o zgodę w rodzinie, dają przykład właściwej hierarchii wartości. Są także stawiani jako wzór pokoju wewnętrznego.²⁰

Dokumenty synodalne zwracają uwagę na wdowieństwo i separację jako sytuacje, w których mogą znaleźć się członkowie rodziny. Sytuacje te zmieniają pozycję męża lub żony i stawiają ich wobec nowych wyzwań. Wśród nich znajdują się również zadania apostołskie. Według nauczania synodalnego wdowieństwo należy mężnie przeżywać jako duchowe przedłużenie życia małżeńskiego. Z kolei w sytuacji separacji należy zachować wierność Chrystusowej Ewangelii. Podobną sytuacją, wskazaną przez nauczanie synodalne, jest życie samotne. Nie można traktować takiego sposobu życia jako ucieczkę przed trudami życia w rodzinie. Życie samotne powinno być świadectwem oddania siebie na służbę Królestwu Bożemu i wcielania jego ideałów.²¹ Życie samotne, bez względu na przyczynę samotności, powinno być zatem życiem w pełni chrześcijańskim, mającym również wymiar apostołski.

¹⁸ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 11*. W: II PSP s. 33; por. D. LIPIEC. *Miejsce i rola dziecka w rodzinie według Listu Tra pochi giorno Jana Pawła II*. „Sprawy Rodziny” 14:2001 nr 55-56 s. 57-65.

¹⁹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 32*. W: II PSP s. 40-41; por. A. BŁAWAT. *Jana Pawła II List do rodzin*. „Collectanea Theologica” 65:1995 nr 4 s. 143-144.

²⁰ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 13*. W: II PSP s. 34; por. T. PIETRZYK. *Ludzie starsi wiekiem w Kościele*. HD 49:1980 nr 4 s. 297-298.

²¹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 11*. W: II PSP s. 33.

3. Rodzina przedmiotem apostolatu rodziny

Dokumenty II Polskiego Synodu Plenarnego wiele miejsca poświęcają analizie sytuacji współczesnej rodziny w Polsce. Charakteryzując rodzinę i jej życie koncentrują się one zwłaszcza na problemach, wobec których ona staje. Synod stara się jednak wskazać sposoby ich rozwiązania. Wśród nich przedkłada on formy i metody apostołskiego zaangażowania rodziny chrześcijańskiej na rzecz rozwoju wspólnoty rodzinnej i pokonywania przeciwności, jakie ją dotykają.

Wśród zagrożeń życia małżeńskiego i rodzinnego na pierwszym miejscu wymieniana jest jego desakralizacja. Jakkolwiek większość zakładanych małżeństw to wiązki sakramentalne, to jednak zanika wśród małżonków świadomość jego sakramentalnego charakteru. Przejawia się to przede wszystkim w eliminacji z życia rodzinnego chrześcijańskich norm moralnych.²² Religijny charakter małżeństwa sprowadzany bywa niekiedy do samego obrzędu jego zawierania. Stąd dążenie do zewnętrznego przepychu u nowożeńców i gości, kosztem dążenia do przekonania o spotkaniu z Chrystusem w tym sakramencie. Problem dotyczy także przekonania, że łaska sakramentalna towarzyszy małżonkom przez całe ich życie, a nie jedynie w dniu ich ślubu.²³ Również problemem dla wielu małżonków jest akceptacja zobowiązującego charakteru małżeństwa i konieczności aktywnej współpracy z łaską sakramentalną.

Innym, dużym zagrożeniem rodziny w Polsce są rozwody. Wśród przyczyn tego zjawiska dokumenty synodalne wskazują następujące: desakralizację i laicyzację życia, „niedojrzałość osobowości małżonków, alkoholizm, osłabienie odpowiedzialności moralnej za rodzinę, brak zdecydowanej woli i wysiłków w przewyciężaniu konfliktów małżeńskich, pobłażliwość, a często nawet sprzyjającą rozwodom postawę otoczenia, antyrodzinną propagandę środków społecznego przekazu”.²⁴

Wielorakie są również okoliczności oddziałujące hamująco lub destrukcyjnie na tworzenie więzi pomiędzy małżonkami. Należy do nich przede wszystkim bezrobocie, zmuszające wiele osób do długo-

²² Tamże nr 27. W: II PSP, s. 39; por. S. WÓJCIK. *Ku odnowie rodziny chrześcijańskiej*. HD 50:1981 nr 1, s. 23-24.

²³ Por. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 43. W: II PSP, s. 43; por. M. MARCZEWSKI. *Rytuał Kościoła domowego*. HD 59:1990 nr 3, s. 249-250.

²⁴ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 28. W: II PSP, s. 39; por. M. GRABOWSKI. *Dziecko a nieczystość moralna współczesnego świata. W: Jak wychowywać? Mądrze i z miłością*. Skierniewice 2000, s. 89.

trwałej rozłąki z rodziną lub powodujące długotrwały stres, niepokój o jutro, popychające do przyjmowania postaw społecznych, skłaniające do uzależnień, obniżające twórcze możliwości i obniżające poczucie własnej wartości.²⁵ Inną okolicznością jest konieczność spędzania wiele czasu poza domem przez kobiety. Sytuacja materialna rodziny zmusza je do często do podjęcia pracy zarobkowej na pełnym etacie. W efekcie osłabia to więzi pomiędzy małżonkami i rodzicami w rodzinie.²⁶ Niekorzystny wpływ, zwłaszcza na młode małżeństwa i rodziny, ma brak własnego mieszkania i konieczność dzielenia go z rodzicami bądź mieszkania u obcych. Brak samodzielności wpływa hamująco na zręby emocjonalne i duchowe rodziny.²⁷

Problemem odnoszącym się do życia współczesnych małżeństw w Polsce są wolne związki. Wiele par opóźnia moment zawarcia sakramentalnego małżeństwa lub pozostaje w niezobowiązującym związku na stałe. Coraz powszechniejszą praktyką stają się luźne związki, zawierane na próbę. Często u przyczyn takiego stanu rzeczy leży uznawanie liberalnych zasad moralnych dotyczących życia seksualnego oraz, będąca jednym z jej skutków, wczesna inicjacja seksualna.²⁸

Dużym problemem dotyczącym rodziny jest lekceważenie rodzicielstwa. Jednym z jego przejawów jest ograniczenie dietności lub świadoma decyzja o nie wydawaniu go na świat. Przyczyny takiej postawy są wielorakie. Często jest to lęk spowodowany trudną sytuacją materialną. Najczęściej jednak spowodowana jest ona hedonistycznym stosunkiem do życia. Przejawia się to w obawie przed trudami rodzicielstwa i obowiązkami, jakie niesie pojawienie się nowego człowieka w rodzinie. Innym przejawem hedonizmu w życiu małżeńskim jest traktowanie pożycia małżeńskiego jako wartości samej w sobie, w oderwaniu go od prawdziwej miłości i płodności. Współżycie traktowane bywa niekiedy jako wartość najwyższa w małżeństwie.²⁹

²⁵ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 22*. W: II PSP, s. 38; por. B. MIERZWIŃSKI. *Specyfika polskich znaków czasu*. W: *Poznać Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2001/2002*. Red. P. Kurzela, R. Kempny, A. Liskowacka. Katowice 2001, s. 41. 43-45.

²⁶ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 23*. W: II PSP, s. 38; H. WISTUBA. *Kobieta w Kościele i w świecie*. AK 82:1990 z. 3, s. 412-413.

²⁷ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 21*. W: II PSP, s. 38.

²⁸ Tamże nr 29. W: II PSP s. 40; por. H. HNATÓW. *Małżeństwa niesakramentalne jako szczególne wyzwanie duszpasterskie*. „Studia Diecezji Radomskiej” 5:2003 s. 245-247.

²⁹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 30-31*. W: II PSP s. 40; por. H. TOMASIK. Z „Raportu o Młodzieży”. W: *Te Deum Laudamus. Program duszpasterski na Wielki Jubileusz Roku 2000*. Red. E. Szczotok, R. Kempny, A. Liskowacka. Katowice 1999, s. 423-424.

Innym przejawem lekceważenia rodzicielstwa jest kwestionowanie prawa do życia dzieci nie narodzonych. Hedonistyczna postawa rodziców oraz atmosfera nie sprzyjająca życiu kreowana przez media, a także brak oparcia wśród krewnych i znajomych w efekcie prowadzi do aborcji. Często zabijanie nie narodzonych traktowane jest jako metoda regulacji poczęć.³⁰ Nowym zagrożeniem natomiast jest powoływanie do nowego życia w sposób nienaturalny. U jego źródeł stoi chęć posiadania potomstwa za wszelką cenę i traktowanie dziecka jako sposobu na zaspokojenie własnych potrzeb.³¹

Obok analizy aktualnych problemów rodziny w Polsce dokumenty synodalne zawierają wskazówki dotyczące ich zapobiegania oraz przewycięzania. Jako najważniejsze zadanie apostołskie rodziny jawi się wychowanie młodego pokolenia i przygotowanie go do życia w małżeństwie i rodzinie. Pierwszorzędnym sposobem realizacji tego zadania jest świadectwo małżeńskiego i rodzicielskiego życia, którego dają dzieciom rodzice. Rodzice stwarzają właściwy wychowaniu klimat domu rodzinnego, który przeniknięty jest wzajemną miłością i odpowiedzialnością za siebie. W ten sposób wychowują oni swe dzieci do miłości i założenia rodziny zdrowej duchowo.³²

Przez świadectwo małżeńskiego życia rodzice uczą ról i postaw w rodzinie. Dziewczęta uczą się, co znaczy być żoną i matką. Uczą się tam przede wszystkim odpowiedzialności za kształtowanie atmosfery miłości w rodzinie, a także właściwych relacji z mężczyzną. Atmosfera domu ma służyć wyrobieniu przekonania o nadrzędnej wartości ludzkiego życia i służyć właściwej formacji poglądów na temat odpowiedzialności za pożycie małżeńskie, naturalnej regulacji poczęć oraz sztucznej ingerencji w życie dziecka nie narodzonego.³³

Chłopcy uczą się, co znaczy być mężem i ojcem. Jako konieczność jawi współcześnie przygotowanie młodych mężczyzn do funkcji wychowawczej. Wielu ojców bowiem słabo angażuje się w ten proces, główny jego ciężar pozostawiając żonie. Mając na uwadze pracę zawodową kobiet i ich liczne zajęcia poza domem mężczyźni muszą przejąć wiele obowiązków z tym związanych. Zadaniem rodziców jest

³⁰ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 31.55.* W: II PSP, s. 40-45; por. K. WIŚNIEWSKA-ROSZKOWSKA. *Seks i moralność.* Warszawa-Kraków 1988, s. 141-144.

³¹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 56.* W: II PSP s. 46; por. A. Katolo. *ABC bioetyki.* Lublin 1997, s. 43-46.

³² *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 14.* W: II PSP, s. 34-35; por. M. STRZELEC. *Wpływ rodziny na religijność dzieci.* „Katecheta” 40:1996 nr 1, s. 12-17.

³³ Por. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie nr 30-31.* W: II PSP, s. 40-41; por. J. MARIANŃSKI. *Wychowanie moralne w rodzinie.* HD 51:1982 nr 2, s. 123-125.

także takie wychowanie młodych mężczyzn, aby w przyszłości potrafili solidarnie dzielić obowiązki domowe, również te, które tradycyjnie uchodzą za kobiece.³⁴

Ważnym współcześnie zadaniem apostołskim rodziny chrześcijańskiej, zwłaszcza rodziców, jest wychowanie do czystości. Podstawą jest świadectwo „czulej i pełnej szacunku miłości ojca i matki”. Rodzice powinni uwzględnić trudną sytuację młodzieży zmagającej się ze swoją uczuciowością. Przekazywanie zasad odnoszących się do płciowości i emocjonalności człowieka nie mogą ukazywać jako nakazów i zakazów krępujących człowieka, lecz jako zasadę wolności i podstawę do w pełni ludzkiego szczęścia.³⁵ Sposobem uczenia czystości, oprócz przykładu własnej czystości, jest nauczanie dzieci modlitwy, samopoznania, umiarkowania i wchodzenia w relacje oparte na przyjaźni. Klimat sprzyjający czystości w okresie dojrzewania tworzy uczenie wstydlivosti i skromności w mowie, zachowaniu i strojach.³⁶ W ten sposób rodzina przeciwstawia się liberalnym wzorcom zachowania propagującym hedonistyczny i pozbawiony odpowiedzialności stosunek do życia.

Wychowanie do życia w czystości związane jest współcześnie w wychowaniu do krytycznego korzystania ze środków społecznego przekazu. One to bowiem są głównymi propagatorami postaw zagrażających czystości, takich jak: współżycie przedślubne, antykoncepcja, aborcja, małżeństwa na próbę i inne. Ponadto media krzewią idee ośmieszające i deprecjonujące małżeństwo i rodzinę, relatywizm moralny, permissywizm i nihilizm. Często ukazują przemoc jako formę kontaktów międzyludzkich oraz sposób rozwiązywania konfliktów, tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym. Powszechnym zjawiskiem w mediach jest promocja banału i bezmyślności.³⁷ Rodzice

³⁴ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 23. W: II PSP, s. 38; por. M. WOLICKI. *Główne modele ojca rodziny*. „Katecheta” 29:1985 nr 1, s. 57-61.

³⁵ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 40. W: II PSP s. 42; por. H. J. MICHALSKA. *Kobiety w dziele nowej ewangelizacji*. W: *Nowa ewangelizacja u progu Trzeciego Tysiąclecia. Program duszpasterski na rok 2000/2001*. Red. E. Szczotok, P. Kurzela, A. Liskowacka. Katowice 2000, s. 262-263.

³⁶ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 14. W: II PSP, s. 35; por. G. WĘGLARCZYK. *Wychowanie seksualne a obrona dziecka przed możliwością nadużycia seksualnego przez dorosłych*. W: *Dojrzewanie do życia w miłości*. Red. J. Augustyn. Kraków 2000, s. 188-189.

³⁷ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 24. W: II PSP 38-39; por. J. WĄTROBA. *Rola kobiety w odrodzeniu moralnym rodziny i małżeństwa*. W: *Naśladować Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2003/2004*. Red. P. Kurzela, A. Liskowacka. Katowice 2003, s. 96.

powinni uczyć krytycznego oglądu i oceny publikacji. Ważne jest, aby interesowali się, z jakich publikacji korzystają dzieci oraz wskazywali iluzoryczność propagowanych w nich złych zachowań.³⁸

Ważną dziedziną apostołatu rodziny chrześcijańskiej jest wychowanie religijne oparte o autentyczne życie z wiary. Wychowanie religijne i katecheza w rodzinie „czynią z rodziny prawdziwy podmiot ewangelizacji i apostołstwa”.³⁹ Tam dziecko spotyka się z Bogiem przemawiającym do człowieka i poznaje Go. W rodzinie dokonuje się jej uświęcanie, a przez jej posługę również uświęcanie świata. Rodzina modli się o uświęcenie swoich członków, o właściwe efekty zabiegów wychowawczych, o rozeznanie powołania dla dzieci, a zwłaszcza o dobre przygotowanie do życia w małżeństwie i rodzinie. Przedmiotem apostołstwa modlitwy rodziny chrześcijańskiej są także ludzie starsi, samotni, chorzy, inne rodziny – zwłaszcza dotknięte ubóstwem materialnym i duchowym, matki samotnie wychowujące dzieci, wspólnota Kościoła.

Spośród różnorodnych inicjatyw modlitewnych synod wyróżnia i zaleca duchową adopcję, polegającą na opiece modlitewnej nad nieznanym dzieckiem poczętym i jego rodzicami oraz tzw. adopcję na odległość, gdy zachodzi niebezpieczeństwo porzucenia dziecka. Celem tych inicjatyw jest umożliwienie dziecku przyjście na świat, udzielenie pomocy jego rodzicom, tak by mogli do utrzymać i wychować.⁴⁰

Ważną inicjatywą apostołską rodzin chrześcijańskich jest tworzenie środowisk, w których rodziny katolickie wspierają się wzajemnie. W środowiskach tych następuje harmonijny przekaz wartości chrześcijańskich i wzorców postępowania, zwłaszcza w odniesieniu do młodego pokolenia. Synod zachęca, aby środowiska takie zawiązywały się wokół stowarzyszeń katolickich, bądź też by środowiska te były gruntem do zakładania takich stowarzyszeń.⁴¹

³⁸ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 38. W: II PSP s. 42; por. A. KOPROWSKI. *Nowa ewangelizacja a media*. W: *Nowa ewangelizacja u progu Trzeciego Tysiąclecia. Program duszpasterski na rok 2000/2001*. Red. E. Szczotok, P. Kurzela, A. Liskowacka. Katowice 2000, s. 368.

³⁹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 14. W: II PSP s. 34; por. J. KOCHEL. *Rodzina „szkołą Słowa Bożego”*. W: *Poznać Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2001/2002*. Red. P. Kurzela, R. Kempny, A. Liskowacka. Katowice 2001, s. 247-248.

⁴⁰ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 55. W: II PSP s. 45; por. B. MIERZWIŃSKI. *Wspólnoty rodzin – znakiem czasu*. AK 87:1995 z. 2, s. 231.

⁴¹ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 32. W: II PSP s. 40-41; por. A. DEREŃ. *Nowa „wyobraźnia miłosierdzia”*. W: *Naśladować Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2003/2004*. Red. P. Kurzela, A. Liskowacka. Katowice 2003, s. 215-216.

O zakładanie takich środowisk dla młodzieży powinni troszczyć się rodzice. Mogą one mieć także postać wspólnot. W wieku dojrzewania autorytet rówieśników wzrasta, dlatego też młodzież wywodząca się z rodzin katolickich „jest najlepszą formą umocnienia właściwych postaw ludzkich i chrześcijańskich”.⁴²

4. Apostolat społeczny rodziny chrześcijańskiej

Spośród zasad życia społecznego odnoszących się do działalności rodziny w społeczności cywilnej, synod na pierwszym miejscu stawia zasadę pomocniczości. W myśl tej zasady, społeczności większe, takie jak państwo, wspólnota lokalna, nie mogą ingerować w życie rodziny, lecz powinny ją wielorako wspierać. Zasada pomocniczości stoi na straży podmiotowości rodziny w życiu społecznym i publicznym. Chroni ona tym samym podmiotowość apostolską rodziny chrześcijańskiej. Rodzina ma więc prawo nie tylko do samodzielnych działań apostolskich, lecz również do pomocy ze strony kompetentnych instytucji publicznych. W szczególny sposób odnosi się to wychowawczego zadania rodziny. Rodzice są zawsze pierwszymi i bezpośrednimi wychowawcami swoich dzieci. Mają oni prawo do ich formacji i kształcenia według własnych przekonań i wartości. Inne instytucje, państwowe i społeczne, mogą działać na podstawie ich przyzwolenia, niejako na ich zlecenie.⁴³

Zadaniem rodziny chrześcijańskiej jest troska o dobro wspólne oraz wychowanie młodego pokolenia do odpowiedzialności dobro wspólne. Zasada ta realizowana jest wtedy, gdy rodzina bierze aktywny udział w życiu społecznym i politycznym. W dokumentach synodalnych zostało zapisane, że w Polsce udział rodziny w tych dziedzinach życia należy uznać za niewystarczający.⁴⁴

⁴² *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 39. W: II PSP s. 42; por. A. DROZDEK. *Młodzież w działalności charytatywnej*. W: *W trosce o niepełnosprawnych*. Łódź-Warszawa 1981, s. 207-212.

⁴³ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 16. W: II PSP, s. 36; por. S. JAŚKIEWICZ. *Rodzina a zasada solidarności w nauczaniu społecznym papieża Jana Pawła II*. „*Studia Diecezji Radomskiej*” 3:2000, s. 75-76.

⁴⁴ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 26. W: II PSP, s. 39; por. M. FLORCZYK *Zaangażowanie świeckich w życie polityczne*. W: *Powołanie i służba*. Red. K. Gurda, T. Gacia. Kielce 2000, s. 329-330.

Rodzina posiada udział w tworzeniu kultury ludzkiej, a także jest nośnikiem kultury. Jako zadanie apostołskie stojące przed rodziną chrześcijańską jawi się pielęgnowanie i przekazywanie takich form kultury które zakorzenione są w tradycji chrześcijańskiej.⁴⁵ Podobne jest znaczenie rodziny w odniesieniu do wartości i tradycji narodowej. Rodzina jest ściśle związana z tradycją narodową Polski.⁴⁶

Ważnym zadaniem apostołskim rodziny chrześcijańskiej jawi się współpraca z władzami w dziele wychowania. Synod zwraca uwagę rodzicom na potrzebę kontroli programów nauczania i podręczników używanych w ramach przygotowania do życia w rodzinie. Chrześcijaństwo ma prawo i obowiązek zwracania uwagi na to, aby ich dzieci formowane były zgodnie z wartościami i tradycją chrześcijańską. Postulat ten dotyczy płaszczyzny ogólnokrajowej.⁴⁷ Na płaszczyźnie natomiast lokalnej rodzina powinna współpracować z władzami samorządowymi w tworzeniu „placów zabaw, boisk i klubów młodzieżowych”. W ramach współpracy parafii z samorządem rodzina ma za zadanie podejmować inicjatywy na rzecz powoływania wspólnych placówek wychowawczych. Inicjatywy społeczne rodzina chrześcijańska może podejmować w ramach stowarzyszeń rodzin, ponieważ wraz z innymi może tworzyć liczące się gremium.⁴⁸

Apostolat społeczny realizowany jest przez rodzinę także w środowisku zamieszkania. Podstawowym zadaniem apostołskim jawi się nawiązywanie i pogłębianie więzi sąsiedzkich, aby przeciwstawiać się anonimowości życia, zwłaszcza w dużych miastach. Troska o podtrzymywanie więzi w środowisku zamieszkania daje możliwości pomocy duchowej i materialnej. Ponadto przeciwdziała ona samotności i bezradności osób i rodzin, szczególnie młodych, podatnych na niekorzystne wpływy z zewnątrz. Jest jeden ze sposobów przeciwdziałania rozpadowi małżeństw. Podtrzymywanie więzi sąsiedzkich powstrzymuje również wyobcowanie się z tradycji religijnych i rodzinnych.⁴⁹

⁴⁵ Por. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 17. W: II PSP s. 37; por. L. DYCZEWSKI. *Konflikt kulturowy czy kulturowa kontynuacja pokoleń w rodzinie miejskiej*. W: *Z badań nad rodziną*. Red. T. Kukołowicz. Lublin 1984, s. 152-155.

⁴⁶ Por. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 34. W: II PSP s. 41; por. E. ZABRZEWSKA. *Wychowanie patriotyczne – wychowanie do wartości*. W: *Jak wychowywać? Mądrze i z miłością*. Skierniewice 2000, s. 154.

⁴⁷ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 62. W: II PSP s. 46; por. E. KOSIŃSKA. *Rodzice a szkoła*. Kraków 1999, s. 27-31.

⁴⁸ *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 39. W: II PSP, s. 42.

⁴⁹ Tamże nr 25. W: II PSP, s. 39; por. E. WERON. *Apostolska funkcja rodziny chrześcijańskiej*. HD 48:1979 nr 2, s. 138-139.

5. Zakończenie

II Polski Synod Plenarny w swym nauczaniu poświęca wiele miejsca rodzinie. Dokument dotyczący życia małżeńskiego i rodzinnego został umieszczony na czele postanowień synodalnych. Wiele miejsca poświęcone zostało przypomnieniu zagadnień związanych z godnością powołania małżeńskiego i rodzinnego. Także obszernie zostały scharakteryzowane aktualny stan małżeństw i rodzin w Polsce oraz ich sytuacja życiowa. Wiele miejsca w nauczaniu synodalnym poświęcone zostało ukazaniu małżeństwa i rodziny jako przedmiotu troski Kościoła, państwa i instytucji społecznych.

Podmiotowości apostolskiej małżeństwa i rodziny w Polsce nie poświęcono osobnego miejsca. Treści związane z tym zagadnieniem umieszczone zostały w różnych miejscach dokumentów synodalnych. Ukazane zostały najczęściej jako dopełnienie, praktyczne odniesienie do podejmowanych problemów.

Apostolat rodziny chrześcijańskiej w dokumentach synodalnych ukazywany jest głównie w aspekcie jej funkcji wychowawczej. Odnosi się on przede wszystkim do wychowania przez rodziców ich własnego potomstwa. Na uwagę zasługuje postulat synodu, aby rodzice chrześcijańscy łączyli się w stowarzyszenia i tworzyli środowiska, które mogłyby stać się swego rodzaju lobby w miejscu zamieszkania, a nawet w skali całego kraju. Takie środowiska rodzinne mogłyby wpływać na inicjatywy społeczne oraz ustawodawcze i w ten sposób kształtować mentalność i prawodawstwo prorodzinne.

Ogólnie jednak i dość skrótowo przedstawiony został apostolat środowiskowy rodziny chrześcijańskiej. Nakreślone zostały nieliczne kierunki możliwych inicjatyw apóstolskich. Wskazane zostały także wybrane, konkretne sposoby zaangażowania rodziny w środowisku sąsiedzkim, na terenie miasta zamieszkania, nie ma natomiast wskazań, w jaki sposób rodzina mogłaby realizować apostolat na terenie np. wioski, dzielnicy, osiedla itp.

DAS APOSTOLAT DER CHRISTLICHEN FAMILIE IN DEN DOKUMENTEN DER ZWEITEN POLNISCHEN PLENARSYNODE

ZUSAMMENFASSUNG

In den Dokumente der II Polnischen Plenarsynode wird die Familie als Objekt der Seelsorge der Kirche soauch der Sorge der Gesellschaft vorgestellt. Der Apostolat der christlichen Familie wurde in ihrem Erziehungsaspekt aufgefuert. Der Erziehungsaspekt ist als ein Einfluss der Eltern an Kinder einverstanden. Es ist eine Forderung der Synode, damit die Eltern Vereine gruenden. Die Kreise der Christlichen Familien sollen auf die Mentalitaet der Gesellschaft und auf das Recht einfließen.